

TÜRK DÜNYASI KONSTITUSİYA YURİSDİKSİYALARI KONFRANSININ

(TÜRK-AY)

I KONQRESİ

BAKİ BƏYANNAMƏSİ

***16 iyul 2025-ci il
Bakı şəhəri***

TÜRK DÜNYASI KONSTITUSİYA YURİSDİKSİYALARI KONFRANSININ

(TÜRK-AY)

I KONQRESİ

BAKİ BƏYANNAMƏSİ

Bakı şəhəri

16 iyul 2025-ci il

Biz, 16 iyul 2025-ci ildə Bakı şəhərində toplanan Türk Dünyası Konstitusiya Yurisdiksiyalari Konfransının (TÜRK-AY) üzvləri,

- konstitusiya ədalət mühakiməsi prinsiplərinə sadıq olduqlarını və Konstitusiyanın aliliyini qorumaq və möhkəmləndirmək niyyətlərini rəhbər tutaraq,
- 6 iyul 2024-cü il tarixli "Türk Dövlətləri Təşkilatının Zirvə görüşünün Qarabağ Bəyannaməsi"ndə əksini tapmış Türk dövlətlərinin söylərinin, birliyinin vacibliyini bir daha təsdiq edərək,
- konstitusiya hüququ üzrə informasiya və qabaqcıl məhkəmə təcrübəsinin mübadiləsi yolu ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsinin zəruriliyini dərk edərək,
- əlaqələrin daha da genişləndirilməsi və dərinləşdirilməsi perspektivlərini hərtərəfli nəzərə alaraq,

aşağıdakıları bəyan edirik:

1. Konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanları olaraq həm ikitərəfli əsasda, həm də beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində ümumi maraq kəsb edən məsələlərlə bağlı təcrübə mübadiləsi bizim üçün son dərəcə vacibdir;

2. Biz, Türk dünyasında həmrəyliyin gücləndirilməsini tələb edən beynəlxalq hüquqi əməkdaşlıqda yeni çağırışları nəzərə alaraq, Konfrans üzvləri arasında qarşılıqlı fəaliyyətin perspektiv genişləndirilməsi və dərinləşdirilməsinə yönəlmiş birgə səylərin davam etdirilməsinin vacibliyini vurğulayırıq;
3. Konfransın üzvləri tarixən formalaşmış münasibətlərə, ortaq milli, etnik və mədəni irsə, o cümlədən sülh, təhlükəsizlik, sabitlik, inkişaf və tərəqqi ideyalarına sadıq olan türk xalqlarının dəyərlərinə əsaslanan beynəlxalq məhkəmə-hüquqi əməkdaşlığın inkişafı üçün birgə səylər göstərəcəklər;
4. Biz, Türk dövlətlərinin konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanları olaraq, Konstitusiyanın aliliyinin qorunması və möhkəmləndirilməsi istiqamətində dövlətlərimizin milli konstitusiyalarının və tərəfdaş çıxdıqları beynəlxalq müqavilələrinin normalarına riayət etmələrinə, o cümlədən Konfrans üzvlərinin ortaq tarixə, mədəniyyətə və gələcəyə baxışa əsaslanan birliyinin daha da möhkəmləndirilməsinə xüsusi əhəmiyyət veririk;
5. Biz, konstitusiya ədalət mühakiməsi sahəsində digər beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq qurmaqda maraqlı olduğumuzu bildiririk;
6. Türk Dünyası Konstitusiya Yurisdiksiyaları Konfransı (TÜRK-AY) məqsədlərini bölüşən konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanlarının üzvlüyə qoşulması üçün açıqdır. Bu baxımdan, Şimali Kipr Türk Respublikası Ali Məhkəməsinin Konfransa müşahidəçi qismində qoşulmasını alqışlayırıq;
7. TÜRK-AY Konfransının I Konqresinin təşkilinə görə Azərbaycan Respublikasına minnətdarlığımızı bildirir və Azərbaycan xalqını "Konstitusiya və Suverenlik İli" münasibətilə təbrik edirik.

Hazırkı Bəyannamə 16 iyul 2025-ci ildə Bakı şəhərində keçirilən Türk Dünyası Konstitusiya Yurisdiksiyaları Konfransının (TÜRK-AY) I Konqresində azərbaycan, türk, qırğız və özbək dillərində olmaqla 4 (dörd) əsl nüsxədə qəbul edilmiş və konsensus yolu ilə imzalanmışdır, bütün mətnlər bərabər şəkildə autentikdir.

**16 iyul 2025-ci ildə Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhərində
imzalanmışdır:**

**Azərbaycan Respublikası
Konstitusiyə Məhkəməsinin Sədri**

**Türkiyə Respublikası
Konstitusiyə Məhkəməsinin Sədri**

**Özbəkistan Respublikası
Konstitusiyə Məhkəməsinin Sədri**

**Qırğız Respublikası
Konstitusiyə Məhkəməsinin hakimi**

TÜRK DÜNYASI ANAYASA YARGISI KONFERANSI (TÜRK-AY)
BİRİNCİ KONGRESİ
BAKÜ BİLDİRİSİ

Türk Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (TÜRK-AY) üyeleri, 16 Temmuz 2025 tarihinde Bakü'de gerçekleştirilen toplantıda,

- Anayasal yargısının temel ilkelerine olan ortak bağlılıkları ve anayasal üstünlüğü koruma ve güçlendirme kararlılığıyla hareket ederek;
- Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesinde imzalanan 6 Temmuz 2024 tarihli Karabağ Bildirisi'nde belirtildiği üzere, Türk devletlerinin bir araya getirme çabaların önemini bir kez daha teyit ederek;
- Anayasal ve hukuki konularda bilgi alışverişi ve adli uygulama paylaşımı yoluyla iş birliklerinin geliştirilmesi gerekliliğini göz önünde bulundurarak;
- İlişkilerin daha da derinleştirilmesi ve artırılmasına yönelik imkânları kapsamlı şekilde değerlendirerek;

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

1. Anayasal denetim organları nezdinde ortak çalışma alanlarına giren konularda gerek ikili olarak gerekse uluslararası kuruluşlar çerçevesinde deneyim ve en iyi uygulamaların paylaşılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır;
2. Türk Dünyasında dayanışmanın güçlendirilmesini zorunlu kılan uluslararası hukuki iş birliğine dair yeni sınamalar dikkate alınarak, Konferans üyeleri arasında geleceğe dönük iş birliğinin artırılması ve etkinleştirilmesine yönelik müşterek çabaların sürdürülmesinin önemi kabul edilmiştir;
3. Konferans üyeleri, tarihi bağlarla şekillenmiş ilişkiler ile ortak ulusal, etnik ve kültürel miras temelinde; barış, güvenlik, istikrar, kalkınma ve refah ideallerini benimseyen Türk halklarının ortak değerlerine dayanarak,

uluslararası adli ve hukuki iş birliğinin güçlendirilmesi yönünde çaba sarf edileceğine dair kararlılıklarını beyan etmişlerdir;

4. Türk devletlerinin anayasal denetim organları olarak bizler, anayasanın üstünlüğünü teminat altına alma ve güçlendirme hedefiyle, ulusal anayasaların ve devletlerimizin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların normlarına riayet edilmesini elzem görmekteyiz. Bu bağlamda, Konferans üyeleri arasında ortak tarih, kültür ve geleceğe ilişkin ortak vizyona dayanarak birliğin daha da geliştirilmesi amaçlanmıştır;
5. Anayasa yargısı alanında faaliyet gösteren diğer uluslararası kuruluşlarla ilişkileri geliştirilmesine yönelik irade açıkça ifade edilmiştir;
6. TÜRK-AY hedeflerini benimseyen anayasal denetim organlarının üyelik başvurularına açık olduğu vurgulanmış ve bu bağlamda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinin Konferansa gözlemci olarak kabul edilmesi memnuniyetle karşılanmıştır;
7. TÜRK-AY'ın Birinci Kongresine ev sahipliği yapan Azerbaycan Cumhuriyeti'ne şükranlar sunulmuş, Azerbaycan halkının Anayasa ve Egemenlik Yılına ilişkin tebrik mesajları iletilmiştir.

İşbu Bildiri, 16 Temmuz 2025 tarihinde Bakü'de düzenlenen Türk Dünyası Anayasa Yargısı Konferansı (TÜRK-AY) Birinci Kongresi'nde Türkçe, Azerbaycan, Kırgızca ve Özbekçe dillerinde her biri eşit şekilde geçerli olmak üzere dört nüsha olarak imzalanmıştır.

**Bakü, Azərbaycan Cumhuriyeti'nde 16 Temmuz 2025 tarihinde
imzalanmıştır:**

**Azərbaycan Cumhuriyeti
Anayasa Mahkemesi Başkanı**

**Türkiye Cumhuriyeti
Anayasa Mahkemesi Başkanı**

**Özbekistan Cumhuriyeti
Anayasa Mahkemesi Başkanı**

**Kırgız Cumhuriyeti
Anayasa Mahkemesi Üyesi**

**Түрк Дүйнөсүнүн Конституциялык Юрисдикцияларынын
Конференциясынын I Конгрессинин (TÜRK-AY)**

Баку Декларациясы

2025-жылдын 16-июлу, Баку ш., Азербайжан Республикасы

Биз, Түрк Дүйнөсүнүн Конституциялык Юрисдикцияларынын Конференциясынын (TÜRK-AY) мүчөлөрү, 2025-жылдын 16-июлунда Баку шаарында чогулуп,

– конституциялык сот адилеттигинин принциптерине жалпы берилгендикти, Конституциянын үстөмдүгүн коргоого жана бекемдөөгө умтулууну жетекчиликке алып;

– 2024-жылдын 6-июлундагы Түрк мамлекеттеринин Уюмунун Саммитинин Карабах Декларациясында чагылдырылган түрк мамлекеттеринин күч-аракеттерин бириктирүүнүн зор маанилүүлүгүн дагы бир жолу ырастап;

– конституциялык-укуктук маселелер боюнча соттук практика жана маалымат алмашуу аркылуу кызматташууну чыңдоонун зарылдыгын түшүнүү менен;

– мамилелерди мындан ары кеңейтүүнүн жана тереңдетүүнүн келечегин ар тараптуу кароо менен,

төмөнкүлөрдү билдиребиз:

1. Биз үчүн, конституциялык сот адилеттигинин органдары катары жалпы кызыкчылыктагы маселелер боюнча эки тараптуу негизде да, эл аралык уюмдардын алкагында да тажрыйба жана практика менен алмашуу маанилүү;

2. Биз, түрк дүйнөсүндөгү тилектештикти бекемдөөнү талап кылган эл аралык-укуктук кызматташуудагы жаңы чакырыктарды эске алуу менен, Конференциянын мүчөлөрүнүн ортосундагы өз ара аракеттенүүнү келечектүү кеңейтүүгө жана тереңдетүүгө багытталган биргелешкен күч-аракеттерди улантуунун маанилүүлүгүн баса белгилейбиз;

3. Конференциянын мүчөлөрү тарыхый калыптанган мамилелерге, жалпы улуттук, этностук жана маданий мурастарга, ошондой эле тынчтык, коопсуздук, туруктуулук, өнүгүү жана гүлдөп-өсүү идеяларын жактаган түрк элдеринин баалуулуктарына негизделген эл аралык соттук-укуктук кызматташтыкты өнүктүрүүгө биргелешкен күч-аракеттерди жумшашат;

4. Укук үстөмдүгүн коргоого жана чыңдоого умтулууда биз, түрк мамлекеттеринин конституциялык сот адилеттигинин органдары катары улуттук конституциялардын жана биздин мамлекеттер катышуучу болуп саналган эл аралык келишимдердин ченемдерин сактоого, ошондой эле Конференциянын мүчөлөрүнүн жалпы тарыхка, маданиятка жана келечекке көз карашка негизделген биримдигин мындан ары да чыңдоого өзгөчө маани беребиз;

5. Биз конституциялык сот адилеттиги чөйрөсүндө башка эл аралык уюмдар менен алака түзүүгө кызыкдар экенибизди билдиребиз;

6. Түрк Дүйнөсүнүн Конституциялык Юрисдикцияларынын Конференциясы (TÜRK-AY), Конференциянын максаттарын жактаган конституциялык контролдоо органдарынын кошулуусу үчүн ачык. Буга байланыштуу, биз Түндүк Кипр Түркия Республикасынын Жогорку сотунун Конференцияга байкоочу катары кошулушун кубаттайбыз;

7. Биз TÜRК-AYдын I Конгрессин уюштургандыгы үчүн Азербайжан Республикасына ыраазычылык билдиребиз жана Азербайжан элин Конституция жана Эгемендик жылы менен куттуктайбыз.

Бул Декларация 2025-жылдын 16-июлунда Баку шаарында болуп өткөн Түрк Дүйнөсүнүн Конституциялык Юрисдикцияларынын Конференциясынын (TÜRК-AY) I Конгрессинде консенсустун жыйынтыгында азербайжан, түрк, кыргыз жана өзбек тилдеринде кабыл алынган жана кол коюлган. Бардык төрт текст аутенттүү болуп саналат.

Баку шаарында 2025-жылдын 16-июлунда кол коюлду:

Азербайжан Республикасынын

Конституциялык сотунун

Төрагасы

Түркия Республикасынын

Конституциялык сотунун

Төрагасы

Ўзбекстан Республикасынын

Конституциялык сотунун

Төрагасы

Кыргыз Республикасынын

Конституциялык сотунун

судьясы

**Туркий дунё конституциявий юрисдикциялари Конференцияси
(TURK-AY) 1-чи Конгрессининг
Боку Декларацияси**

2025 йил 16 июль, Боку шаҳри, Озарбайжон Республикаси

Биз, Туркий дунё конституциявий юрисдикциялари Конференцияси (TURK-AY) аъзолари 2025 йил 16 июль куни Боку шаҳрида йиғилишиб,

- конституциявий одил судлов тамойилларига содиқликка асосланиб ва Конституция устунлигини ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш истагидан келиб чиқиб;
- Туркий давлатлар ташкилоти Саммитининг 2024 йил 6 июлдаги Қорабоғ декларациясида акс этган туркий давлатларнинг саъй-ҳаракатларини бирлаштириш муҳим аҳамиятга эгалигини яна бир бор тасдиқлаб;
- конституциявий-ҳуқуқий масалалар бўйича ахборот алмашиш ҳамда суд амалиёти орқали ҳамкорликни мустаҳкамлаш зарурлигини англаган ҳолда;
- ҳамкорлик алоқаларини янада кенгайтириш ва ривожлантириш истиқболларини ҳар томонлама кўриб чиқиб,

қуйидагиларни эълон қиламиз:

1. Конституциявий назорат органлари сифатида биз учун икки томонлама ҳамда халқаро ташкилотлар доирасида ҳам умумий манфаатли масалалар бўйича тажриба алмашиш муҳим;
2. Туркий дунёдаги бирдамликни мустаҳкамлашни талаб қилувчи халқаро ҳуқуқий ҳамкорликдаги янги вазифаларни ҳисобга олган

ҳолда, Конференция аъзолари ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик истиқболларини биргаликда кенгайтириш ва ривожлантиришга қаратилган саъй-ҳаракатларни давом эттириш муҳимлигини таъкидлаймиз;

3. Конференция аъзолари ҳамкорликда умуммиллий, этник ва маданий меросга, шунингдек туркий халқларнинг тинчлик, хавфсизлик, барқарорлик, тараққиёт ва фаровонлик қадриятларига ва ғояларига асосланган халқаро суд-ҳуқуқ соҳасидаги ҳамкорликни ривожлантириш бўйича саъй-ҳаракатларни амалга оширадилар;
4. Биз, туркий давлатларнинг конституциявий назорат органлари сифатида, қонун устуворлигини ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш мақсадида, миллий конституция ва давлатларимиз иштирок этган халқаро шартномаларга шунингдек, умумий тарих, маданият ва истиқболга асосланган Конференция аъзоларининг бирдамлигини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратамиз;
5. Биз конституциявий одил судлов соҳасида бошқа халқаро ташкилотлар билан алоқалар ўрнатишдан манфаатдор эканимизни билдирамыз;
6. Туркий дунё конституциявий юрисдикциялари Конференцияси (TURK-AY) Конференция мақсадларини қўллаб-қувватловчи конституциявий назорат органларига аъзо бўлиш учун очикдир. Шу муносабат билан, Шимолий Кипр Турк Республикаси Олий судининг Конференцияга кузатувчи сифатида қўшилишини қутлаймиз;
7. Туркий дунё конституциявий юрисдикциялари Конференцияси (TURK-AY)нинг I Конгрессини ташкил қилгани учун Озарбайжон Республикасига миннатдорчилик билдирамыз ва Озарбайжон халқини Конституция ва Суверенитет Йили билан табриклаймиз.

Ушбу Декларация 2025 йил 16 июль куни Боку шаҳрида бўлиб ўтган Туркий дунё конституциявий юрисдикциялари Конференцияси (TURK-AY)нинг I-чи Конгрессида консенсус йўли билан озарбайжон, турк, қирғиз ва ўзбек тилларида қабул қилинган ва имзоланган. Барча турт матн ҳақиқийдир.

Боку шаҳрида 2025 йил 16 июлда имзоланди:

Озарбайжон Республикаси
Конституциявий Судининг раиси

л

Туркия Республикаси
Конституциявий Судининг раиси

Ўзбекистон Республикаси
Конституциявий Судининг раиси

Қирғиз Республикаси
Конституциявий Судининг судьяс